

اهمیت آموزش استدلال بالینی در آموزش پزشکی

فرشته عراقیان مجرد، آناهیتا صادقی، اکرم ثناگو، لیلا جویباری*

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / تیر ۱۳۹۸؛ ۱۹(۱۳): ۱۲۴ تا ۱۲۵

سردبیر محترم مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی

استدلال بالینی فرایند منطقی جمع‌آوری نکات کلیدی اطلاعات، درک مشکلات و وضعیت بیمار، برنامه‌ریزی و اجرای مداخلات، ارزیابی مداخلات و بازخورد در فرایند یادگیری است (۱). داشتن آن به عنوان شایستگی و دید بالینی، ضروری تلقی می‌شود. با این حال، تعداد کمی از برنامه‌های آموزشی بر این استراتژی آموزشی نوآورانه و خلاقانه تأکید دارد (۲). ممکن است عدم توجه کافی به استدلال بالینی و مفاهیم مربوط به آن، دلیل این باشد که اشتباهات تشخیصی هنوز عامل اصلی آسیب بیمار هستند. استدلال بالینی یک فرآیند تفکر منطقی است که پزشک را به گام‌های عاقل و هدفمند در تشخیص و درمان هدایت می‌کند. این در تمام مراحل برخورد با بیمار، از مراحل ابتدایی گرفتن تاریخچه بیماری تا اتمام درمان و پیگیری وجود دارد (۳). استدلال بالینی شامل چهار مؤلفه؛ جمع‌آوری اطلاعات، فرضیه‌سازی بالینی، آزمون فرضیه و تصمیم‌گیری بالینی (حل مسأله) است. در واقع برای رسیدن به استدلال بالینی فرآیندی شناختی شکل می‌گیرد. این یک فرآیند فرضیه محور است که نیازمند سامان‌دهی دانسته‌ها، ایجاد روابط عالی مناسب، ساخت فرضیه و آزمایش آن است (۴). روش تدریس سنتی یک رویکرد استاد شاگردی یا خردسالان و یا تعلیمات سرپرستی نیز نامیده می‌شود، که در آن به فرایند شناختی منجر به استدلال بالینی توجه بالایی ندارد. فارغ‌التحصیلان چنین سیستمی معمولاً در کاربرد آموخته‌های نظری خود در محیط بالینی دچار مشکل می‌شوند (۵). استدلال بالینی جزء کلیدی مراقبت از بیمار و مهارتی است که توسط پزشکان به صورت روزانه به کار گرفته می‌شود. بسیاری از تکنیک‌های آموزشی برای آموزش دانشجویان پزشکی از جمله آموزش مبتنی بر مشکل، یادگیری مبتنی بر تیم و ارائه‌های بالینی، اجرا می‌شود. علی‌رغم نیاز واضحی برای استدلال بالینی، اساتید پزشکی، هیچ استاندارد طلایی برای توسعه این مهارت‌ها ندارند (۶). استدلال بالینی در آموزش پزشکی کشور مغفول مانده و به آموزش آن توجه شایانی نمی‌شود و در ارزیابی‌های رسمی مورد سنجش قرار نمی‌گیرد، آزمون‌هایی که در کشور برای ارزیابی دانشجویان برگزار می‌شوند یکسره محفوظات و دانسته‌ها را ارزیابی می‌کنند و معمولاً سطوح بالاتر تفکر همچون حل خلاقانه مسائل و استدلال کمتر مورد ارزیابی قرار می‌گیرند (۷) لذا پیشنهاد می‌شود با توجه به اهمیت استدلال بالینی در افزایش کیفیت یادگیری فراگیران علوم پزشکی و

* نویسنده مسؤل: دکتر لیلا جویباری (دانشیار) پرستاری، مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران. jouybari@goums.ac.ir

فرشته عراقیان مجرد، دانشجوی دکتری پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران. (fereshteharaghian@yahoo.com)؛

دکتر آناهیتا صادقی (استادیار)، دانشگاه مجازی، گروه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران (sadeghi@yahoo.com)؛

دکتر اکرم ثناگو (دانشیار پرستاری)، مرکز تحقیقات پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران. (sanagoo@goums.ac.ir)

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۰/۲۹، تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۱/۲۴

کاهش خطاهای پزشکی و توجه برگزار کنندگان المپیادهای دانشجویی به این حیطه در سالهای اخیر، اساتید رشته‌های علوم پزشکی توجه خاصی به پرورش و یاددهی این مهارت در دانشجویان داشته باشند و در معاونت آموزشی وزارت بهداشت تدابیری برای فراگیری این نوع آموزش و طرح آزمون‌هایی برای ارزیابی دانشجویان در حیطه استدلال بالینی اتخاذ گردد.

منابع

1. Banning M. Clinical reasoning and its application to nursing: concepts and research studies. *Nurse Educ Pract.* 2008; 8(3): 177-83.
2. Guraya SY. The pedagogy of teaching and assessing clinical reasoning for enhancing the professional competence: A systematic review. *Biosci Biotechnol Res Asia.* 2016; 13(3): 1859-66.
3. Gruppen LD, Frohna AZ. Clinical reasoning. In: Norman GR, van der Vleuten CPM, Newble DI, editors. *International Handbook of Research in Medical Education.* Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Academic Publishers; 2002: 205–30.
4. Kassirer JP, Kopelman RI. *Learning clinical reasoning.* Baltimore: Williams & Wilkins; 1991.
5. Wendy JM. Teaching for clinical reasoning: helping students make the conceptual links. *Med Teach.* 2010; 32(10): e436-42.
6. Levin M, Cennimo D, Chen S, Lamba S. Teaching clinical reasoning to medical students: a case-based illness script worksheet approach. *MedEdPORTAL.* 2016; 12: 10445
7. Monajemi A, Adibi P, Soltani Arabshahi K, Arbabi F, Akbari R, Custers E, et al. [The battery for assessment of clinical reasoning in the Olympiad for medical sciences students]. *Iranian Journal of Medical Education.* 2011; 10 (5):1056-1067. [Persian]